

GRETHLEIN, Christian. *Praktische Theologie*. Berlin; Boston : de Gruyter, 2012. ISBN 978-3-11-022111-4. 591 strán.

Grethlein v tomto svojom diele sa snaží podať celkový obraz praktickej teológie dnes. Zobrazuje ju pod hlavným motívom komunikácie evanjelia v súčasnosti. Nadväzuje na svojich predchodcov (Schiana, Haendlera a Roesslera) a rozširuje oproti nim len na cirkev orientovaný predmet praktickej teológie i precizuje tento predmet voči tým, ktorí sa dnes orientujú viac kulturológicky a religionisticky než biblicky. To mu umožňuje na jednej strane zapracovať výsledky empirických neteologických poznatkov do praktickej teológie, ale na druhej strane aj obsahovo nestratiť kontakt s ostatnými teologickými disciplínami, ktorými sa zabezpečuje biblické zakotvenie praktickej teológie.

Dielo pozostáva z úvodu a troch hlavných častí. Prvá časť približuje problémy praktickej teológie v historickej perspektíve na pozadí spoločenského, kultúrneho, cirkevného a teologického kontextu. Za dôležité považuje aj ekumenický rozmer, preto zohľadňuje aj dôrazy katolíckej pastorálnej teológie a praktickej teológie v USA. Pre jednotlivé historické úseky praktickej teológie sa snaží nájsť typický prístup. Pre prvú polovicu 19. storočia je to podľa Grethleina „historizmus“, pre začiatok 20. storočia teológia Božieho slova, pre súčasný stav „vnímanie“.

Z tohto historického a ekumenického prehľadu mu vyplynulo, že praktická teológia bola vždy silne závislá od daného kontextu. Niekedy sa viac orientovala teologicko-dogmaticky (napr. Nitzsch) alebo empiricky (napr. Drews). Preto pri vypracovaní svojej koncepcie praktickej teológie sa Grethlein snaží o rovnováhu medzi nevyhnutnou koncentráciou na jasne ohraničený predmet praktickej teológie, ktorým je cirkevná prax a životnou šírkou náboženskej a spirituálnej praxe. Ďalej sa snaží o rovnováhu medzi tematickým spojením s teológiou a potrebným zapracovaním mimoteologických poznatkov a bádateľských stratégií. A nakoniec mu ide o rovnováhu medzi významom prakticko-teologických disciplín pre cirkevnú prax a viacperspektívnymi prístupmi, ktoré zabezpečujú spojenie so životom v jeho rozličných súvislostiach.

V druhej časti sa Grethlein venuje základným empirickým a teologickým perspektívam pri komunikácii evanjelia v súčasnosti. Vysvetľuje základné pojmy (komunikácia, evanjelium, náboženstvo, spiritualita...), ktoré používa pri svojej koncepcii praktickej teológie, kde ako jej predmet si určil – ako sme už vyššie uviedli - komunikáciu evanjelia v súčasnosti.

Pojem „komunikácia“ mu umožňuje napojenie na mimoteologické vedecké disciplíny a široký prístup k životnému svetu. Uvažuje tu o základných empirických poznatkoch pri komunikácii evanjelia dnes na pozadí sociálnych zmien a mediálno-technických inovácií tak, aby to bolo presvedčivé. Pojem „evanjelium“ zase zabezpečuje napojenie na teologické bádanie v rozličných jeho disciplínach. Obsahovo sa snaží rekonštruovať pôsobenie a údel Ježišov ako základný impulz

kresťanstva a podáva ho v troch spôsoboch (modoch) komunikácie evanjelia: vo vyučovaní a učení sa, v spoločnom slávení a v pomoci pre život. Tieto tri spôsoby nahrádzajú doterajšie disciplíny praktickej teológie. V prvej možno spoznať homiletiku a náboženskú pedagogiku, v druhej liturgiku a kazuálie a v tretej diakoniku a pastorálku, čiastočne sa však aj prekrývajú.

Pre jeho teóriu komunikácie evanjelia v súčasnosti sú dôležité ešte hermeneutické kritériá diferencovania medzi primárnou a sekundárnou náboženskou skúsenosťou a zabezpečenie ich súčasnej spojitosti. Pod primárnou rozumie náboženskú skúsenosť najskôr ústne tradovanú a pod sekundárnou písomne zachytenú. Primárna náboženská skúsenosť zotrúva v oblasti stvoreného, písomne fixovaná náboženská skúsenosť transcenduje jej obmedzenosť. Vzájomne sa však potrebujú a obohacujú. Pre oblasť liturgie je dôležité hermeneutické kritérium rozlišovania medzi kontextuálnou dimenziou a kultúrne kritickou dimenziou ich vzájomného pôsobenia pri komunikácii evanjelia.

V tretej časti Grethlein rozvíja praktické perspektívy tým, že komunikáciu evanjelia vysvetľuje v rozličných sociálnych formách (rodina ako základný komunikačný priestor, škola ako životný priestor pre dospievajúcich, cirkev medzi inštitúciou a organizáciou, diakonia ako organizácia na trhu, médiá ako otvorený komunikačný priestor), cez rozličné činnosti (čestné a dobrovoľné činnosti, povolanie farára, iné cirkevné povolania) a rozličnými metódami (rozprávanie, vzájomné hovorenie, kázanie, modlenie sa, spievanie, slávenie Večere Pánovej, požehnávanie, uzdravovanie, krstenie).

Oproti doterajším dielam praktickej teológie svojou koncepciou empiricky rozširuje a konkretizuje predmet praktickej teológie a teologicky spresňuje jej predmet vzhľadom na evanjelium v jeho troch komunikačných modoch. Z toho plynú výzvy, ktoré si podľa Grethleina vyžadujú hľadať rovnováhu medzi kontextualizáciou a kritikou kultúry. Centralistické riešenia už nezodpovedajú dynamickým procesom v kultúre a spoločnosti. Štruktúry siete sa javia z empirického (vývoj médií) i teologického hľadiska (všeobecné kňazstvo) podľa Grethleina primeranejšie. Ďalej je potrebné hľadať rovnováhu medzi komunikáciou face to face a mediálnou komunikáciou, ktorej by sa mal dať dostatočný priestor vedľa priamej komunikácie. A tretia výzva je výzva k dialógu medzi konfesiami a inými svetonázorovými a hodnotovými orientáciami, lebo sú už realitou v školách, v diakonii, v médiách i v rodinách.

Pri výchove budúcich teológov odporúča ich viesť k tomu, aby boli schopní vnímať dnešnú komunikáciu evanjelia v jej rozličných sociálnych, činnostných a výrazových formách v rovnováhe medzi kontextualizáciou a kritikou kultúry. K tomu podľa Grethleina potrebujú prístup k biblicko-teologickému bádaniu, k bádaniu o dejinách kresťanstva i prístup k výsledkom vedeckých bádání, ktoré mapujú skúsenostný svet dnešného človeka.

Ako hodnotiť tento Grethleinov prínos? Grethlein ponúka veľké množstvo informácií z teologických i neteologických disciplín, ktoré sa môžu stať dobrou inšpiráciou i orientáciou pri podávaní evanjelia dnešnému človeku. Kládie dôraz na využitie empirických poznatkov

(cez kvantitatívny i kvalitatívny výskum) aj z neteologických oborov, no nestráca zo zreteľa teologický a biblický rozmer praktickej teológie (pri osobnom predstavení v inej publikácii praktickú teológiu definuje ako teologickú teóriu cirkevnej praxe, čím sa ohraničuje voči tým praktickým teológom, ktorí sa dostávajú svojimi názormi chápania praktickej teológie blízko ku kulturológii a religionistike). Ocenit' treba jeho dôraz na rodinu aj v jej ekkleziologickej funkcii.

Súhlasit' však možno s recenzentom Grethleinovho diela (v *Theologische Literaturzeitung* 138 (2013) 2, s. 239) Eberhardom Winklerom, že pri precizovaní komunikácie evanjelia v súčasnosti mohol viac Grethlein zdôraznit' pneumatologickú perspektívu základného kresťanského impulzu. Z pohľadu našej situácie Grethlein pri svojej ekumenickej otvorenosti akoby prehliadal dôležitosť konfesionálneho formovania. Veľa si podľa nás sľubuje od mimo osobnej komunikácie v médiách i keď uznáva potrebu osobnej komunikácie (face to face). To však, že aj oblasť médií vnáša do prakticko-teologického diskurzu, treba veľmi dnes ocenit', lebo práve médiá silne ovplyvňujú dnešného človeka.

Mgr. Jozef Benka, PhD.